

Tabloul isteriei în analiza existențială – psihopatologie, psihopatogeneza și dinamică existențială

Alfried Längle

Analiza fenomenologică a tulburărilor isterice ne înfățișează un tablou psihopatologic cu o structură continuă în centrul căreia se situează, din punctul de vedere al analizei existențiale, suferința provocată de nerealizare unei găsiți de sine, a unei descoperiri de sine, respectiv de pierderea accesului la ceea ce este absolut propriu. Suferința de a trăii într-o stare de înstrăinare de sine, respectiv de a-nu-se-putea-vedea-pe-sine-însuși, însoțită de o durere, în anestezierea căreia putând fi văzut chiar scopul tulburării isterice. Deficitele personale specifice, respectiv traumele, conduc la sensibilizări în planul afectivității, fapt ce atrage după sine mobilizarea psihodinamicii și a reacțiilor de coping specifice. Pe acest fundal vor fi ușor de înțeles simptomele ce marchează trăirile și comportamentele isterice în cadrul mai amplu a lui a-fi-tu-însuși și a-fi-în-lume.

Cât timp încă
o să le mai înghit pe toate
și voi face în așa fel
de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat?

Cât timp încă
trebuie ca ei să mă scuie în obraz
până-mi voi arăta
adevărata față?

Cât timp încă
mă voi mai angaja la toate
iar pe mine însumi
cu o mină prietenoasă
mă voi uita?

Cât timp
poate un om
să nu se iubească pe sine?

Cât timp
trebuie ca ei să mă lovească,
până ce acest rânet caraghios
să se șteargă de pe fața mea?

Este atât de greu
a spune adevărul
când te-ai învățat,
să supraviețuiești
prin afabilitate.

Peter Turrini

(din: Ein paar Schritte zurück. Luchterhand)

1. Trăsăturile isterice și tema existențială

Într-un prim pas, descrierea a unor *tendințe și trăsături isterice caracteristice*, dar care în general (încă) *nu* sunt de apreciat *ca patologice*, poate fi utilă pentru activitatea practică în analiza existențială. Bine-nțeles că din aceste trăsături de personalitate vor apărea mai repede simptome isterice în situații de împovărare, decât în cazul altor structuri de personalitate. Astfel de trăsături „normale” apropiate de trăsăturile de personalitate isterice sunt spre exemplu:

1. *Raportarea la sine în orientarea atenției*: la oamenii isterici este vorba întotdeauna despre ei înșiși, atenția și-o orientează spre ei. Este ceva mai mult decât „egoismul sănătos”;
2. *Extroversie*: predispoziția isterică este de a fi orientat spre în afară, bucuria de a intra în contact cu alții și neplăcerea de a fi singur;
3. *Dinamism*: predomină o dinamică marcată de neliniște și discontinuitate, un a fi în permanentă mișcare, activism și dorința de a întreprinde ceva.
4. *Aptitudini organizatorice*: iscusință în organizare, în aspecte formale, în special pentru alții, rapiditate în a judeca și înțelege situațiile, dar ținându-se oarecum la distanță; apare mai degrabă „drăguț” decât angajat;
5. *Spontaneitate*: stilul de viață este marcat de impulsivitate, capacitate de a se entuziasma, multilateralitate, care sunt contagioase pentru cei din jur, iar datorită acestui fapt, îi poate angrena pe mulți prin efectul înviorător pe care îl are și entuziasmul pe care îl induce;
6. *Omul momentului*: trăiește în aici și acum, zburdalnic – jucăuș – ușor, are o intensă prezență în dauna continuității, e schimbător;
7. *Rapiditate*: reacționează rapid în a se delimita și a se alătura (a fi încântat, entuziasmat), prin aceasta devine repede nerăbdător, insistent, băgăreț, spontan, volubil, capabil de a se adapta dar nici o dată cu adevărat adaptat;
8. *Exagerări*: nevoia de a produce efect în exterior și relativa aplatizare a emoțiilor în interior conduce la exagerări; o puternică aspirație spre libertate, frizând limitele în comportament și vorbire, încalcă granițele (timp, relații, competențe), nechibzuit, ușuratic, se pune datorită acestui fapt pe sine și pe alții în situații dificile;
9. *Fler*: înzestrat cu o bună înțelegere intuitivă, simte tendințele și trend-urile, simte bine situațiile și desfășurările, dar nu tot atât de bine poate simți împreună cu celălalt (e o prea mare apropiere), simțitor și sensibil în special pentru ceea ce privește propria lui persoană.

Astfel de personalități sunt greu de „apucat” și atins, ele se sustrag în permanență pentru ca mai apoi să fie din nou aici. Ele dezvoltă o forță prin flexibilitatea, rapiditatea și energia lor. Ele sunt mai puțin perseverente cât aderente, mai mult înviorează decât încălzesc, se aseamănă mai mult cu șampania decât cu vinul roșu (tihnă, greu, așezat).

Din această succintă schiță iese deja la iveală *tema existențială a isteriei*: a fi tu însăși în comunitate, căutarea după propria delimitare față de ceilalți. În comportamentul isteric, și cu atât mai mult în suferința isterică, se pune problema căutării, păstrării și afirmării a ceea ce este propriu. Este o frământare permanentă pentru a învinge limitarea și îngustimea existenței umane, care în cazul tulburării isterice va fi resimțită ca dureroasă iar uneori ca îngrozitoare.

Tematica existențială se reflectă în problemele legate de valoarea de sine și de Eu, în modul de abordare al criticii, în frica de pierdere a recunoașterii, în repeziciunea de a se distanța și de a lăsa totul baltă, în felul de a fi cârcotaș, de a-i judeca pe toți, de a reproșa tot timpul, în faptul de a fi preocupat de exterior, de formal, de ideal, în singurătatea și stânjeneala în fața suferinței.

2. Problema cu nevroza isterică

Conform înțelegerii actuale nu mai există un tablou clinic unitar al nevrozei isterice. În locul acestui diagnostic se diferențiază în mod obișnuit: reacțiile disociative, tulburările conversive și tulburarea histrionică de personalitate. O trecere în revistă asupra nomenclaturilor uzuale, în care a fost împărțit vechiul tablou al nevrozei isterice, este realizată de către Gruber și Luss în anexa acestui volum.

Conform experienței noastre, se pare a nu exista o diferență esențială între disociație și conversie. Dacă supunem aceste două tablouri clinice unei observații fenomenologice, vom vedea că la originea lor se evidențiază în ambele cazuri aceeași dinamică de fond a disociației (vezi lucrarea despre scindare din acest volum). O astfel de unitate se sustrage unei abordări descriptiv-simptomatologice. Cu toate acestea, cele două forme de manifestare se raportează la substraturi diferite – conștientă și memorie în cazul disociației, corporalitate în cazul conversiei – și desfășoară dinamici având un sens contrar: una mai degrabă pasivă a obnubilării și amneziilor¹, iar alta mai degrabă productivă în cazul conversiei. Așadar această separare, conform stadiului actual al cercetărilor noastre, nu este necesară pentru activitatea practică în analiza existențială – nu obținem prin aceasta nici un

¹ Fuga disociativă – evaziunea de la domiciliu, din localitate, din cadrul social sau profesional în care subiectul este integrat – prin caracterul ei ordonat și orientat spre scop poate fi văzută ca o contradicție. Cu toate acestea aici domină amnezia, sub protecția căreia pare a se întrezări o trebuință extrovertită.

Analiza Existențială

plus de înțelegere și nici un câștig în abilitatea terapeutică. Această diferențiere nu se mai face nici în ICD 10.

Dacă facem abstracție de modalitatea de prelucrare, după toate probabilitățile unitară, a scindării, în toate formele de tulburare isterică întâlnim în afară de aceasta, precum am spus mai sus, aceeași tematică existențială.

Pornind de la acest fapt, în cadrul școlii noastre se discută (vezi de ex. lucrarea lui Tutsch din această carte) dacă nu cumva forma nevrotică și tulburarea de personalitate se situează de fapt într-o continuitate cursivă astfel încât ele nu ar reprezenta decât grade de gravitate diferită ale unui *tablou clinic* unitar, iar asta cu toate că în spatele lor pot sta etilogii diferite (de ex. o componentă ereditară la tulburarea de personalitate). Această concluzie ar rezulta atât din tematica existențială unitară cât și din faptul că scindarea ar reprezenta procesul unitar de fond atât în disociație cât și conversie; așa cum este descris în lucrarea deja menționată a lui Längle din această carte. La modul general scindarea este văzută ca și caracteristică pentru modul de prelucrare în planul personalității. Conform teoriei noastre scindarea reprezintă însă un fenomen de fond în cadrul trasării granițelor – tema centrală a celei de-a 3-a motivații fundamentale (vezi Längle 1999; 2002 respectiv în această carte capitolul de la pag.157), care în caz de constrângere și necesitate se impune în planul psihodinamic ca și reacție de coping. Împotriva acestei înțelegeri stau desigur alte concepții proeminente. O înțelegere psihanalitică răspândită, așa cum de ex. o prezintă Mentzos și în această carte, vede o deosebire esențială între încercarea nevrotică de soluționare și cea a tulburării de personalitate. Nevrotizarea reprezintă în acest sens o formă de prelucrare conflictuală a problemei sau traumei în vreme ce în tulburarea de personalitate apare o reducere a tensiunii printr-o evitare interioară a conflictului prin intermediul căreia apar fenomenele de scindare: conținuturile contradictorii ale trăirii vor fi ținute separate unele de altele astfel încât ele să nu ajungă în contact.

Poate că doar alte cercetări viitoare vor putea contribui la o mai bună înțelegere a modalităților de prelucrare în cadrul grupului de simptome isterice. Dar tocmai accesul, abordarea psihoterapeutică, ca o formă de cercetare de sine stătătoare, pe lângă cea psihiatric-descriptivă, așa cum se sintetizează ea în schemele de clasificare, trebuie să se păstreze. Ea poate totuși descrie în planul dinamicii și în înțelegerea fenomenologică, corelații care în analizele statistice uneori nu pot fi sintetizate.

3. Simptomatologia grupului de nevroze isterice

La vremea sa Benesch (1981) a realizat o bună trecere în revistă a majorității sindroamelor descrise și nominalizate ca fiind în legătură cu *nevroza isterică*. O

asemenea trecere în revistă, nouă ni se pare de mare ajutor pentru activitatea practică. Benesch (ibid 304) se raportează inițial la cheia diagnostică editată de WHO și descrie relația dintre tulburarea de personalitate isterică și nevroza isterică în felul următor:

Personalitatea isterică este „o tulburare de personalitate cu afectivitate superficială și labilă, dependentă de alții, cu pretenții pline de dorință de recunoaștere și atenție, sugestionabilă și cu un comportament teatral. Deseori există o imaturitate sexuală, de ex: frigiditate și interes exagerat pentru stimulii sexuali. În condiții de stres simptomele isterice (nevroză) se pot dezvolta.”

În *nevroza isterică* apar, din „anume motive de care pacientul nu pare a fi conștient, fie o îngustare a câmpului de conștientă fie tulburări funcționale de natură motorie sau senzorială...”. „Nevroza poate fi caracterizată prin simptome converșive sau stări de obnubilare isterică. În forma conversiv-nevrotică principalele sau singurele simptome sunt tulburările funcționale corporale psihogene, de ex: paralizie, tremor, orbire, surditate sau accese. În stările de obnubilare cea mai proeminentă trăsătură este îngustarea câmpului de conștientă, ce pare a servi unui scop neconștientizat...” (ibid.304)

Marca nevrotică a isteriei constă așadar fie în dezvoltarea de *simptome converșive*, adică tulburări psihogene în corp (în domeniul motor și senzorial), fie în *tulburarea conștientă* care duce la *reacții disociative* precum de ex: amnezii, stări de transă, stupor sau fugă.

Sindroame cele mai frecvent nominalizate în legătură cu nevroza isterică sunt conform enumerării lui Benesch (ibid.3006-3009) următoarele:

1. Tulburări *senzoriale*: văz, auz, miros, gust, pipăit (anestezii).
2. Tulburări *motorii* precum: tulburări de locomoție, astazo-abazie, afonie (lipsă de glas, voce), hipermotricitatea extremităților, tetanie prin hiperventilație.
3. *Conversii* precum ticuri (blefarospasm, torticolis), spasme (tremurături, zvâcnituri, spasm de înghițire, spasm de plâns, țipete spasmodice, mișcări coreiforme), paralizii, tulburări ale organelor interne (vărsături nervoase, diaree, tahicardii, astm bronhic).
4. Tulburări *trofice*: erupții cutanate, eczeme, negi, sângerări isterice, febră, urticarie etc.
5. *Accesul isteric*: mai demult nevroza isterică se solda adesea cu un „acces major”. La sperieturi, certuri, decepții, dezamăgiri ș.a.m.d. se instalau stări convulsive în care pacienții, într-o aparentă stare de inconștientă, zăceau pe podea animați de mișcări spasmodice care culminau adesea cu adoptarea unei poziții tipice de „arc de cerc”, în care pacientul, în extensie maximă, ajungea să stea cu fața în sus sprijinit

doar în vertex și în călcâie – poziție pe care Freud (1909) a interpretat-o ca fiind o încercare inconștientă a unui act coital.

6. *Labilitate emoțională și sugestibilitate*

7. *Tendința de a fi în centrul atenției și teatralismul*: a se prezenta altfel decât este de fapt. Nevoia de a fi în permanență în centrul atenției merge pe seama „chemării sale” și nu se dă la parte de a se pune în contact cu „scandaluri, bârfe, personalități celebre, artă și ideologii extreme, pentru care însă el își rezervă întotdeauna doar puțin timp”(Jaspers1973-citat după Benesch). Acest comportament este deseori descris prin termeni precum: teatral, exaltat, manierist, agitat, tendință de a exagera (totul are greutate și semnificație).

8. *Pierderi de memorie*: sunt dese ori scoase în evidență în legătură cu isteria. Negarea, refularea (convingerea de a nu fi făcut, trăit sau spus ceva – de ex: trăirea unui abuz poate fi uitată în totalitate). Poate fi însoțită de o tendință de fugă sau de schimbare a locului.

9. *Stări de obnubilare psihică*: acea „bell indifférence” cum spunea Freud, o nepăsare formală și politicoasă la o abordare prietenoasă care în primul moment pare ca o capacitate deosebită de a intra în contact dar după care „nu vine” oarecum „nimic”.

10. *Anxietate specifică*: Benesch afirmă că ar fi vorba de frica de necesitate, așa cum o descrie Riemann. În activitatea analitic existențială ea se arată ca frica în fața durerii a neplăcutului, a „constrângerii”, adică de situația de obligație și limitare.

11. *Detalii caracterologice*: tendențios, nedrept, artificial, provoacă celor din preajmă reacții de nerăbdare și de devalorizare (Binswanger 1949 – citat după Benesch). Concret sunt nominalizate vanitatea, prefăcătorii, superficialitatea, dezinteresul, „dysphemii” (calomnii), intrigi, false bănuieli, clevetiri.

12. O deficitară *putere de pătrundere (înțelegere)* pentru condiția lor dar aparent bună pentru stimulii exteriori. Ei găsesc fiecare stimul ce ajunge la ei ca „interesant”. „Ei își vor însuși punctul de vedere al analistului și vor dezvolta în mod aparent o înțelegere și o putere de pătrundere față de acesta. Curând va trebui totuși să recunoaștem, că această aparență este înșelătoare.” (Sievers 1971 – citat după Benesch)

4. Mijloacele isterice

O încercare de prelucrare a *modalităților* isterice ce apar în cadrul tabloul isteric, ne aduc în prim plan cel puțin următoarele mijloace:

1. o alternanță între *prea puțin și prea mult*, de ex. în planul afectelor, al relațiilor, în propria simțire și propriul comportament;
2. *axa disociativă*: scindarea în alb și negru, în ori – ori, în a idealiza sau a devaloriza; persoana își pierde astfel propriul centru, pe care – scindat de ea – îl caută mai apoi în alții („centrul meu ești tu”);
3. *Funcționare*: la omul isteric totul se precipită ca „mijloc spre scop”, el este un utilizator, un beneficiar, în germene el abuzează și profită de pe urma celui alt de la care are pretenții de parcă ar fi propriul său Eu – de fapt celălalt îndeplinește pentru el funcția de Eu-substitut. El nu se are pe sine în simțire – de aceea are nevoie de celălalt, pentru a-i prelua simțirea. Relațiile vor fi întotdeauna o folosire, dobândesc un caracter funcțional, vor fi (ev. după o invitație seducătoare) parazitar – opresive.
4. *Superficializare*: omul isteric pune preț pe exterior, pe formal, pe formă, pe aparență, pe efect indiferent de mijloace. Sentimentele vor fi împinse spre exterior în planul afectelor și al activităților (teatralism, dramatism, sexualizare, agrement nemijlocit). Domnește o reținere generală față de apropiere, interioritate, sentimente și legături autentice.
5. *Senzitivitate*: există o mare sensibilitate pentru ceea ce se așteaptă, ceea ce alții doresc sau au nevoie, pentru trend-ul actual. Există o mare abilitate de a se insinua în trend, în a se baza pe ceea ce este oportun. Această *manevrabilitate* le asigură apropierea și accesul la celălalt. – Însă prin aceasta tabloul isteriei este supus unei mari variabilități, ca și virusul gripal, care chiar în fiecare an poate prezenta o altă configurație genetică, ne mai întâlnită până acum.

5. Trăsăturile tabloului isteric

Dacă încercăm să privim fenomenologic această suferință, vor rezulta *trăsăturile tabloului isteric*, ce se decantează din multiplicitatea simptomelor singulare.

Ca fenomen central, continuu și marcant pare să predomină căutarea și dobândirea *libertății*. Dă impresia că aspirația spre libertate domină totul: să se elibereze de toate lanțurile, granițele, legăturile, constrângerile, durerile, dificultățile, problemele, împovărarile, strădaniile, eliberare prin care apare o incredibilă ușurătate, manevrabilitate, iscusință, lipsă de griji, naivitate, adaptabilitate, diversitate, eteric ș.a.m.d. În căutarea lor după propriul Eu, după faptul lor de a fi persoană, oamenii isterici merg pe făgașul corect: acela de a fi liberi, care de fapt este un element esențial al persoanei. Totuși persoana nu se poate găsi nici o dată pe sine doar prin faptul singular de „a fi liber de”, fără a se implica în valoarea pe care a optat și care-i stă în față.

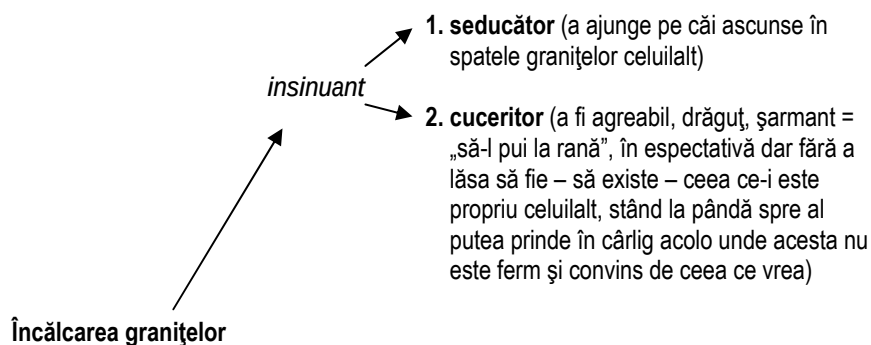
Motivația aspirației isterice spre libertate ar putea fi descrisă astfel: *Cu cât știm mai puțin ceea ce vrem, cu atât năzuim mai mult după libertate* – în speranța de a ne găsi la un moment dat propria voință.

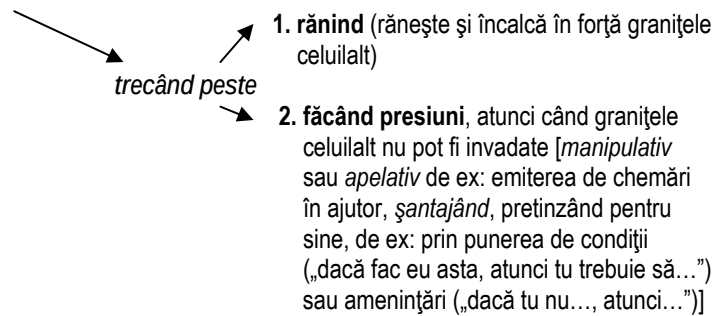
Avântul nestăpânit pentru libertate are urmări multiple și poate fi regăsit în spatele a o serie întreagă de simptome: el aruncă în aer granițele, marchează forma relației precum și faptul de a fi persoană și raportarea la lume. Să parcurgem pe rând aceste domenii:

a) *Problema granițelor în isterie*: istericul nu suportă nimic ce-l limitează. Granițele circumscriu întotdeauna ceva. A fi astfel limitat și îngrădit este prea amenințător și neplăcut (vom vedea în continuare că asta are de a face cu problema durerii sale centrale) pentru isteric. De aceea granițele vor fi încălcate, nu li se va acorda atenție, el își ia libertatea de a nu trebui să se preocupe de ele iar la nevoie vor fi chiar aruncate în aer.

Aceasta îl face pe isteric creativ, deschis pentru nou, pentru celălalt, pentru neobișnuit, pentru ceea ce nu este cotidian, pentru deosebit, pentru ceea ce întrece măsura, pentru extraordinar; el se află cu plăcere oriunde, dar nu în *centrul* temelor sau domeniilor, doar pe calea de mijloc, nu în mediocritate – faptul îl face să devină excentric, extremist; întotdeauna la marginea uzualului, a obișnuitului, întotdeauna acolo unde ceilalți nu sunt, tot timpul într-un joc cu limitele (și chiar într-un „joc cu focul”) a căror încălcare constituie pentru el o ușurare și o eliberare.

În această încălcare a granițelor comportamentul isteric se dezvoltă între *lingușire* (a se insinua) și *a trece peste*. Comportamentul lingușitor corespunde unui mecanism de coping de tipul *activismului* (folosirea de mijloace pentru a ajunge în spatele granițelor celuiilalt, chiar dacă acesta nu vrea, pentru a și le putea sluji pe ale sale), trecerea peste corespunde unui mecanism de coping de tipul *agresiunii* (a îndepărta și elimina sau a nega granițele stânenitoare și restrictive pe care celălalt le pune sau ar putea să le pună).

În fața unui astfel de comportament de încălcare a granițelor ceea ce este propriu nu mai poate fi – exista – nici față de sine însuși. Apare o *incompatibilitate la critică* – pe de o parte critica pune totuși granițe, iar pe de altă parte este vorba în ea despre un conținut, despre „propriu”.

b) *Dezastrul relațiilor isterice*: în avântul său pentru libertate istericului îi este imposibil să se implice, să se fixeze, să recunoască faptele și să se raporteze la consecințele lor (fidelitate, încredere, grijă, a fi aici, a se preocupa ș.a.m.d.). El nu se implică nici o dată în relație, chiar dacă pentru scurtă vreme o face mai mult decât trebuie. Atitudinea sa este de: „Noli me tangere – nu mă atinge!”. El merge pe căile sale impulsive, urmează ispita momentului. Dar cum să procedeze în alt fel din moment ce nu are acces la sine, nu are o linie pe care să o urmeze în afara acelei: de a-și căuta propria persoană sa, în care vrea să găsească libertate și atenție. În felul acesta el rămâne de neatins în relație, chiar și ca tată sau ca mamă el rămâne de neatins, dăruiește străinilor și oaspeților mai multă atenție decât au obținut vreodată de la el proprii aparținători. Pentru aceștia rămân doar funcțiile.

Istericul se ține departe de relații, fapt ce se repercutează și asupra planului *cognitiv*. Apropierea lui de alți oameni este întotdeauna marcată de o *judecare*, el își formează pe loc o părere despre tot și toate, ceea ce uneori este trufie, se manifestă ca a toate știutor, chiar arogant sau didactic. În orice caz judecata (sentința) generează distanță, trasează o graniță ce ține de esența judecății: aceea de a stabili demarcații. Câștigul este unul dublu: nu doar dobândirea unei distanțe de siguranță față de celălalt, posibilitatea de orientare și faptul de a-l avea pe celălalt la mână prin judecata limitativă (el știe ce anume este de reținut despre acest lucru și cum anume trebuie să se procedeze în acest caz), ci și o compensare a propriului deficit de delimitare și de trasare a granițelor – compensare ce se realizează din nou prin exteriorizare, din nou prin folosirea celuilalt, din nou la modul „prea mult” la celălalt și „prea puțin” la sine, și din nou la modul disocierii, al categorisirii – în alb și negru.

Analiza Existentiala

Însă o astfel de judecare scindează grupuri și comunități; prin felul ei flușturistic, lipsit de soliditate și funcțional, ea este intrigantă, oportunistă și arbitrară.

În felul acesta istericul are într-adevăr întotdeauna și rapid o părere, pe dată o teorie, un sistem, o explicație, o idee iar în felul acesta o *superioritate* în relație (și în general, nu numai în relații), dar nu un punct de vedere. În schimb însă are distanță.

În relații istericul este ca un *fluture*. Nu ne putem aștepta de la el să devină melc. Dacă fluturile stă în colivie, relația va fi plină de tensiuni, dacă vrem să îl prindem, el își pierde culoarea. Ceea ce este fatal la fluture este că el fascinează și este atractiv dar nu e voie să îl apuci. Acesta este destinul ce a însoțit de când lumea „la femme fatale”, nici nu se poate ajunge la ea dar nici nu se poate scăpa de ea. Nu-ți rămâne decât să te perpeleşti după ea.

c) *Neangajarea isterică*: istericul are atât de mulți prieteni, și totuși nu are nici unul, cunoaște atât de mulți oameni, și totuși nu cunoaște pe nimeni cu adevărat. Relațiile sale sunt „influențe”, îmbrobodiri, manipulări, jocuri erotice, picante (excitante) dar fără să spună nimic, ușuratic și frivole, departe de orice gând la consecințe, la o responsabilitate, la un viitor sau la un trecut. Instantaneu, aerian, libertate plutitoare.

d) *Singurătatea isterică*: Lipsit de relație și neangajat chiar și față de sine însuși – îi lipsește simțirea profundă. El nu se are pe sine ca vizavi, ca interlocutor. Dacă excitația exterioară trece, rămâne doar golul. El nu cunoaște pasiunea, de aici exaltarea, afectarea, activismul, efectele. El nu poate crea din sine însuși, deoarece nu este la sine. El este mult prea singur, dureros de singur. Nimeni nu este aici alături de el atunci când e singur. Aici este doar nimicul, golul. Dacă ar putea da expresie la ceva, ar fi doar golul. Dacă nu i-ar avea pe ceilalți, de care să se poată agăța, s-ar sfârși în imensitatea și neangajarea acestui deșert.

Planul personal, faptul de a fi persoană, nu este atins. Eu-ul este doar *mimat*. În loc de emoție întâlnim afectul; în loc de expresie, efectul; în loc de relație, manipularea; în loc de a fi, aparența.

La fel, nici *planul existenței* nu este atins, *întâlnirea* și schimbul nu au loc. În singurătatea și lipsa lui de simțire față de sine el nu se poate transpune în ceilalți oameni.

Absența esenței sale îl face orb pentru esența celui alt. Trăirea lui în exterior îi permite să vadă doar exteriorul celui alt. El nu poate pătrunde lumea și pe ceilalți – el poate doar să le capteze pe acestea. Istericul se mulează cu o mare abilitate și cu mult fler la lume – pentru ca mai apoi să și-o adapteze necesităților sale.

6. Starea de afect isterică și psihodinamica ei

În observația fenomenologică aprofundată a isteriei, în centrul suferinței se găsește întotdeauna o mare **durere**. În înțelegerea noastră aceasta va fi văzută ca fiind motorul dezvoltării isterice. Prin intermediul ei se instalează două mecanisme de apărare. În vederea apărării persoanei și a posibilității (putinței) ei de a exista (a putea-fi-în-lume) va fi dezvoltată o *dinamică existențială*, care la rândul ei, va influența apariția din nou a durerii și menținerea acesteia. Iar pentru apărarea vitalității și a raportării la viață va fi mobilizată *psihodinamica*, la modul pe care l-am descris deja mai înainte (vezi Längle 1998). Ambele realizează o anume primă apărare în fața durerii fără a o aborda însă cauzal. Aceasta înseamnă că prin reacția de apărare, principala problemă a isteriei, durerea de ne biruit, nu este prelucrată. Pentru că starea de durere psihică persistă, mecanismele de apărare vor fi reluate sau uzitate neconținut. Astfel se ajunge la o *fixarea modului de reacție* care duce la menținerea simptomelor și a stării de suferință – acum în orice caz ascunsă – . Persistența acestei dureri psiho – spirituale este însoțită de un *consum* considerabil *de energie*.

Stresul suprasolicitării de durată și potolirea surescitării conduc la **trei incompatibilități specifice**, la care istericul reacționează hipersensibil (alergic) d.p.v. afectiv. În atingere cu incompatibilitățile se instalează rapid o *durere* care este de un anume tip pentru fiecare incompatibilitate în parte:

1. **Strâmtoare / presiune** → durere de tip **chin și penibil**
2. **Violență** → durere de tip **greață și groază**
3. **A fi părăsit** (singurătate) → durere de tip **calvar (supliciu)**

Memoria afectivă realizează deci o *stare de alertă în fața altor lezări* posibile:
 prin strâmtoare și presiune,
 prin violență și
 prin părăsire.

Prin persistența sentimentului dureros, în situațiile de strâmtoare, presiune, violență sau de amenințare cu părăsirea, iau naștere așadar reacții de apărare de tip șoc sau de tip reflex vizavi de alte posibile lezări ale persoanei; aceasta însemnând că voința și decizia nu vor fi cooptate. Experiențele acumulate în memoria afectivă generează – chiar și în sensul apărării – **anxietăți** față de strâmtoare / presiune, violență și singurătate. Este vorba aici de anxietăți ce sunt **specifice pentru isterie**.

În cele ce urmează să privim ceva mai de aproape cum se poate ajunge la această suferință generată de strâmtoare / presiune, violență și părăsire.

ad 1) Strâmtoare / presiune, care generează chin și penibil:

Atât situațiile *exterioare* cât și procesele *interioare* pot aduce persoana „la strâmtoare” („la ananghie”). Strâmătorile **exterioare** pot fi de natură socială, economică, psihică, relațională, etc. Aici se înscrie de exemplu marginalizarea socială (minorități, muncitori străini, detenție, rolul tradițional al femeii, obtuzitatea mediului rural, presiunea conformismului în grup, așteptările sexuale), funcțiile pe

care le îndeplnim și rolurile pe care le împlinim, etichetările din partea altora („tu ești așa”), secretele și tabu-urile (teme care plutesc în aer dar despre care nu este voie să se vorbească).

Din **interior** strâmtoarea și presiunea pot apărea prin pretențiile, exigențele față de sine însuși, prin reprezentările despre sine însuși, prin experimentarea neputinței (slăbiciuni) sau prin tensiuni pulsionale (sexualitate!) la presiunea cărora este greu sau nu te poți împotrivi. Ca rezultat al acestei presiuni (pretenții!) interioare ne acceptate pot apărea rapid sentimente penibile. Strâmtoare apare și atunci când nu poate fi recunoscut (mărturisit) propriul comportament greșit, când „nu mai există cale de întoarcere” pentru că ți-ai pierde obrazul, ceea ce ar putea fi de ex: cazul comportamentului în cadrul unui grup, prin manifestări și afirmații; sau cu bătaie mai lungă atunci când de ex: exerciți cu succes o profesie dar pe care personal o vezi ca fiind „greșită” pentru tine.

Înainte de toate strâmtoarea se naște din faptul de a *nu-putea-fi-de-partea-ta-însăți*. Acesta este cazul întotdeauna atunci când o slăbiciune, o nesiguranță sau un fel de a fi trebuie ascunse (tănuite) de ochii publicului deoarece nu se dorește sau nu se poate a fi recunoscute, mărturisite. Fiecare încercare de a refuza, zădărnici sau evita ceva ce este aici, generează o presiune interioară. Abia voința de a ascunde, bunăoară prezența unei nervozități la a vorbi în public sau atunci când ții o expunere, și a proceda în așa fel, de parcă n-ar fi nimic, pentru că „nu are voie să fie” și pentru că eu însumi nu o pot admite în aprecierea mea (de frica pierderii valorii de sine, a prestigiului), generează cu adevărat anxietate și realizează o strâmtoare interioară, o presiune interioară. La fel, frica unui bărbat de femei (sau invers) și de sentimentele și dorințele unei relații generează o strâmtoare, pentru care limbajul popular a găsit cuvântul „pămpălău”.

O altă formă a lui a-nu-putea-fi-de-partea-ta-însăți constă în *maturitatea deciziei*: a nu vrea să te fixezi, a nu vrea să te legi, pentru că decizia ar putea fi greșită, ceea ce este de înțeles, deoarece istericul nu se cunoaște cu adevărat pe sine însuși iar prin urmare nici nu știe de fapt ceea ce vrea. Necesitatea de a trebui să ia decizii generează însă în acest caz o deosebită presiune și-l aduce la strâmtoare, ceea ce atrage după sine în mod tipic, amânarea deciziilor până în ultima clipă.

Ca *reacție adversă* la strâmtoare se instalează *reacțiile de coping specifice* ale acestui tablou patologic: a se pune la distanță, activism (a depăși, a „dribla”, a se eschiva în a face), supărare și mânie ca forme de agresiune, reflex de mimare a morții precum a ascunde, a purta o mască, comportament aparent. O presiune puternică poate duce la cunoscutul acces isteric. Persoana se simte subiectiv ca „violată”, inundată (înecată) de durere².

² Se impune o mică observație, cât de mult se deosebește această perspectivă de cea a lui Freud (1909). Pentru el accesele isterice nu erau „nimic altceva” decât „fantezii prezentate

Sentimentul tipic de *penibil* apare atunci când strâmtoarea / presiunea sunt în legătură cu valoarea de sine respectiv cu rușinea. Atunci când de ex. se vrea ascunderea cu orice preț a ceva ce este considerat a fi o slăbiciune; ne este penibil să vorbim despre aceasta sau să fim „surprinși” asupra acestui fapt.

Chin este termenul pentru o durere acută și persistentă pentru o situație în care cineva este „chinuit”, situație ce este trăită ca și chinuitoare.

ad 2) Trăirea violenței care generează sentimentele de greață și groază:

Aceste sentimente se nasc din **lezarea granițelor personale**, din *ignorarea* de către ceilalți a ceea ce este propriu, din abuz, din a fi folosit, din *violare*. Foarte multe traume se găsesc în planul *sexualității*. Este greu de descris groaza și greața (scârba) după un abuz sexual sau un viol. După trăirea intensivă a penetrării intimității, ceea ce în sexualitate este inevitabil, aceste experiențe aparțin celor mai grele lezări ale persoanei.

Existența elementelor sexuale nu este însă obligatorie pentru apariția unei traume istrizante³. Noi am găsit și „*violări asexuale*” ale sentimentelor, apropierii, intimității și autonomiei. De ex: a fi reținut cu forța într-o îmbrățișare, pe care nu ți-o dorești, poate fi resimțit ca și „groaznic”, chiar dacă nu este vorba despre sexualitate. De exemplu: ca și copil ne putem simți pierduți în îmbrățișarea unui adult. Iar acesta este cu atât mai mult cazul, atunci când copilul simte că adultului nu-i pasă de starea lui de bine ci doar de satisfacerea propriei sale nevoi de apropiere (copiii pot fi sensibili la aceasta încă de la vârsta de 1-2 ani).

Sentimentele legate de astfel de experiențe vor fi descrise de cele mai multe ori cu ajutorul culorii *gri* și prin cuvinte înrudite cu acesta. Amintirea unor asemenea experiențe este „gri”, lipsită de viață, de culoare, de emoție; se conturează un sentiment vizavi de aceasta, ea devine „cenușie - gri”, „groaznică” iar cel în cauză este năpădit de o „groază” la gândul celor întâmplate. Chinuitoarea lipsă de scrupule în actul de încălcare a granițelor, în ignorarea intimității este resimțită ca și groaznică. Ne îngrozim în fața lipsei de scrupule și de simțire a dominației a ceea ce este străin în ceea ce ne este propriu, în interioritatea cea mai profundă, în fața obligativității de a trăi în dezacord cu propria noastră persoană și voință. „Groaznic” este un alt cuvânt pentru „greață (scârbă)”⁴, a sentimentului tipic și intens ce acompaniază lezarea granițelor personale.

pantomimic”(199). Accesul isteric este „definit ca surogat al unei satisfaceri *autoerotice* exersate odinioară iar de atunci abandonate” (201), „este un echivalent de coitus” (203).

³ În antiteză cu aceasta Freud era încă de părere (1896, în 2000, 64): „Deci, eu susțin afirmația că la originea fiecărui caz de isterie se găsesc (...) *una sau mai multe trăiri ale unor experiențe sexuale precoce*, ce aparțin primei copilării.”

⁴ Luther a trebuit încă să le explice contemporanilor săi termenul cu cuvintele „grozăvie, groază, oroare, neplăcere, dezgust și altele asemănătoare” (Kluge 1975, 161).

Analiza Existentială

ad 3) A-fi-părăsit și singurătatea, care vor fi resimțite ca un calvar (supliciu):

Și în cazul faptului de a fi părsit poate fi găsită o origine *exterioară* și una *interioară*. Referitor la părăsirea exterioară: Mulți pacienți au trăit într-o formă dureroasă faptul de a fi fost părăsiți și de a fi fost lăsați singuri de către *alte persoane* fără a putea depăși acest lucru: din partea părinților (deosebit de dureros este de a fi părăsit de către mamă și căldura ei) sau a altor persoane de referință; prin a fi părăsit fizic, prin a fi lăsat singur sufletește sau a fi abandonat, prin absența contribuției personale sub forma faptului de a fi de partea copilului și a-l apăra de alte persoane (de ex: de profesor). În special absența unei relații calde și tandre cu mama poate provoca o un dor de lungă durată și deosebit de dureros, care timp de ani și decenii, în mod repetat, va fi resimțit ca și chinuitor în special atunci când apare pericolul de a fi părăsit sau dacă faptul de a fi părăsit este trăit.

Stavros Mentzos relatează⁵ că în cadrul expedițiilor antarctice sentimentele de singurătate și de a fi părăsit ce stau sub presiunea încărcăturii [emoționale] extreme, pot genera reacții isterice în cadrul întregului grup.

Trăirea de *a fi părăsit interior* apare în urma *propriilor activități și atitudini* ca o consecință sistematică și inevitabilă a „*superficializării isterice*” și a *absenței centrării în sine (absența centrului)*. Acțiunile și deciziile vor fi „dirijate din exterior” de frica de refuz, de pedeapsă, de pierdere a imaginii; „dirijate din exterior” de *ambii* și de apriga nevoie de recunoaștere, sau „dirijate din exterior” prin *dorințe* ce nu provin din centrul personal ci din imboldul isteric de „a fi mai mult” decât este, prin *foamea de relații* și prin *evitarea durerii*. Dorințele înlocuiesc voința autentică care lipsește, iar atunci când dorim fără a ști ce vrem de fapt, deseori va fi copiat ceea ce alții văd sau indică a fi valoros. Înlocuirea propriei voințe cu dorințe, îi face pe oamenii isterici sensibili și la dorințele celorlalți (ceea ce explică parțial sugestibilitatea lor). Asta îi face pe oamenii isterici și mai singuri, și mai părăsiți, părăsiți de ei înșiși. Același lucru este valabil și pentru accesul la propria emoționalitate (la emoția primară și la emoția integrată, vezi Längle 1993). Prin aceasta se realizează gradul înalt de afectare din exterior (capacitate de a se entuziasma) și un deficit de moralitate ancorată în interior (scrupulozitate redusă și/sau absentă – mai demult această tulburare era desemnată și ca „moral insane”). Din nou istericul nu a fost la (cu) sine însuși. Frica de a fi părăsit este înainte de toate o temă a copilăriei și a bătrâneții (ar fi de cercetat dacă există în acest caz diferențe în funcție de sex, ceva de genul că femeile iau mai degrabă în calcul faptul de a fi părăsite decât bărbații – dar poate că au și învățat mai bine să suporte faptul de a fi singure).

7. Psihopatologie și psihopatogeneza

⁵ Cu prilejul expunerii sale la congresul despre isterie de la Praga la 26 aprilie 1999.

Suferința isterică poate fi văzută ca o combinație de *superficializare*, *nesimțire* (*lipsă de sentimente*) și *gol interior* ce se află într-o interacțiune reciprocă și succesivă unele cu altele. Prin fixarea și îmbinarea acestor reacții de coping se constituie nucleul psihopatologiei. Acesta generează în plan comportamental trei grupe de simptome. Următoarea reprezentare schematică (Fig.1) ne prezintă o imagine de ansamblu asupra diverselor planuri ale psihopatologiei și psihopatogenezei isteriei, așa cum se evidențiază ele în cadrul modului de abordare analitic-existențial:

A. Längle (1994/97/01)

ISTERIE - Psihopatologie, Psihopatogeneză

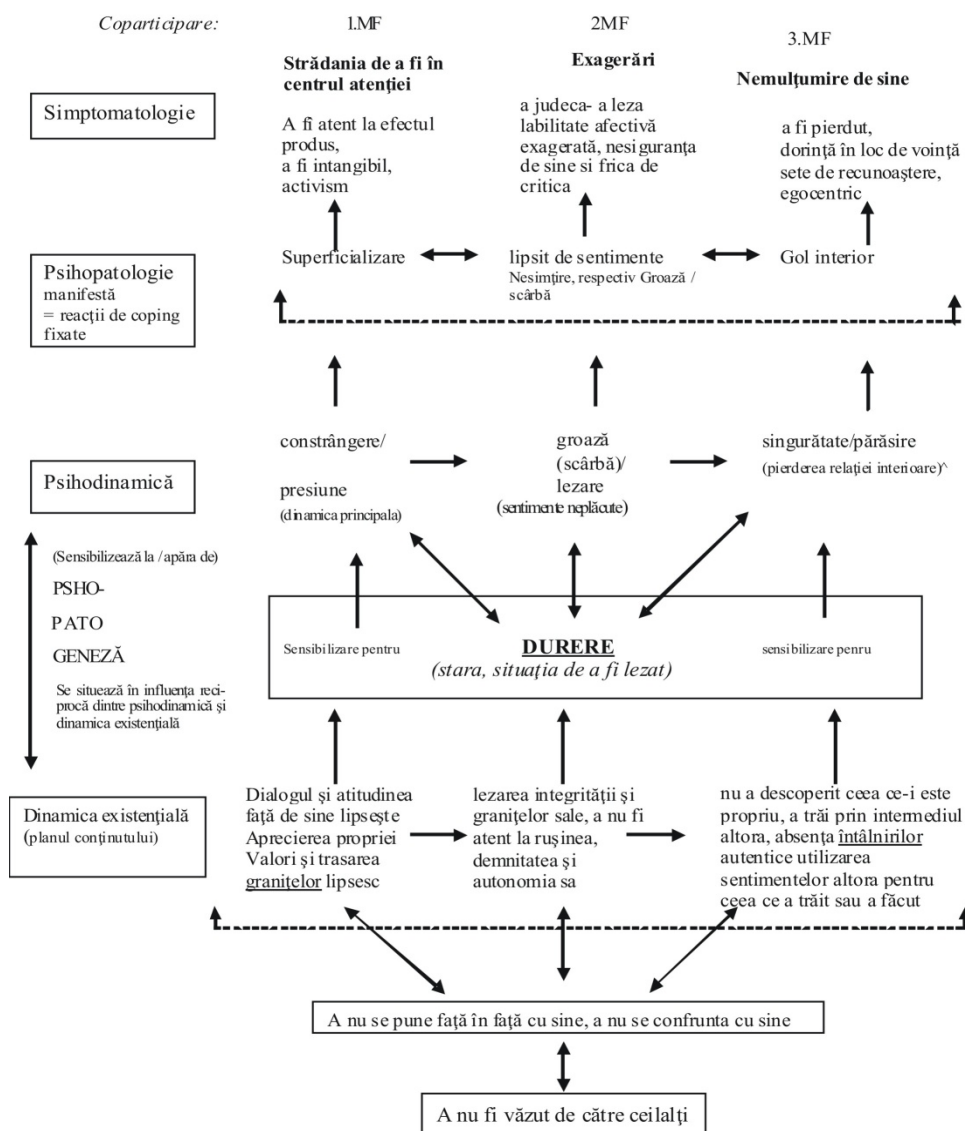

Fig. 1: Reprezentare de ansamblu a psihopatologiei și psihopatogenezei isteriei din perspectiva analizei existențiale.

Schema ne arată legătura grupelor de simptome cu *psihopatologia specifică*, *psihodinamica* lor și *dinamica lor existențială*.

Analiza Existențială

O analiză fenomenologică evidențiază că la baza suferinței isterice se situează absența faptului de *a-fi-văzut*, respectiv de *a-se-putea-vedea-pe-sine-însuși* în ceea ce dă măsura Eu-ului absolut propriu. Această trăire este legată de o durere ce devine motorul întregii evoluții. Prin intermediul reacțiilor de apărare durerea va fi într-adevăr „anesteziată” dar aceasta în dauna accesului la sine însuși și la ceilalți oameni.

Suferința isterică este legată de un mod de trăire și reacționare specific, sensibilizat – după cum am văzut deja – față de strâmtoare/presiune, groază/rănire și singurătate/părăsire. Aici psihodinamica se instalează ținând pentru a împiedica apariția unei alte dureri și a unei alte posibile răniri.

În psihoterapiile conduse fenomenologic, se observă că în mod sistematic în spatele suferinței isterice, și ca motor al acesteia, se găsește o rănire profundă, o *mare durere*, care de cele mai multe ori nu este conștientizată de către pacient și nici simțită de către acesta. Ea este resimțită atât de amenințătoare pentru posibilitatea menținerii existenței încât este interferată, scindată (disociată) prin diverse mecanisme, respectiv menținerea într-o lipsă de simțire („anestezie psihică”) prin pierderea apropierii și a relației cu sine însuși. Prin aceasta suferința devine într-adevăr mai suportabilă dar cu prețul tensiunilor și pierderilor semnificative în relația cu sine însuși precum și cu ceilalți.

Din punctul nostru de vedere apariția isteriei nu se petrece doar prin procese psihodinamice. Nucleul și conținutul isteriei este reprezentat de deteriorarea *împlinirii existențiale de sine*. A nu se realiza ca persoană și a nu se putea institui ca atare în lume, constituie pentru om, din perspectiva proiectului său de viață, o amenințare atât de puternică încât psihodinamica preia conducerea în vederea asigurării supraviețuirii psihic-spirituale în situație (vezi Längle 1998). Deci, din perspectivă analitic-existențială, psihodinamica se află într-o interacțiune cu *dinamica existențială*. În această evoluție dinamica existențială reprezintă *conținutul* iar psihodinamica *elementul portant vital*. Din această interacțiune a celor două dinamici apare conform modelului nostru tabloul de boală cu simptomele sale specifice.

Faptul că dinamica existențială constituie baza necesară înțelegerii și tratamentului isteriei va fi abordat mai în detaliu în capitolul următor.

8. Psihopatogeneza în plan existențial

În plan existențial isteria este înțeleasă ca o *tulburare a devenirii persoanei*, datorită desconsiderării acesteia de către alții și/sau de către sine însuși. *Persoana se pierde pe sine, respectiv nu se poate găsi sau nu-și poate consolida aptitudinile*. Ea resimte aceasta ca pe reala *durere* a acestei suferințe. Datorită amenințării existențiale, reprezentate pentru om de acest deficit spiritual, se instalează în consecință reacțiile psihice de coping – deja descrise – și iau naștere simțămintele tipice. Tulburarea faptului de a fi persoană se raportează la mai multe activități personale de fond și se repercutează felurit asupra trăirii și comportamentului.

În continuare este prezentată o listă de șase aptitudini personale care sunt perturbate în isterie și dobândesc astfel un efect psihopatogenetic. Această descriere reprezintă așadar *psihopatogeneza isteriei în plan existențial*.

Să o descriem pe scurt pentru ca apoi să vedem prezentarea schematică. Se recomandă ca la citirea respectivelor pasaje să aveți în față și prezentarea schematică de ansamblu.

Primele trei din cele șase aspecte enumerate ale faptului de a fi persoană se raportează la acele elemente ale suferinței isterice și a genezei acesteia ce sunt legate de **1. MF** (conținutul central: a-putea-fi-aici-și-acum [Dasein-können] în mijlocul realității). Toate cele trei aspecte se grupează în jurul **strâmătorii și presiunii** ca sensibilizare psihodinamică centrală (în partea de sus a Fig.1 coloana din stg.). – În plan existențial observăm un prim aspect, și anume acela că persoana a ieșit din **centrul** ei, respectiv nu se poate menține în centrul ei. Ea nu este aici pentru sine, nu este prezentă pentru sine, s-a pierdut pe sine, trăiește „departe-de-Eu” la granița cu ceilalți.

Un al doilea aspect al faptului de a fi persoană și care datorită strâmătorii și a presiunii nu este suficient uzitat (sau invers care datorită insuficienței dezvoltări duce la strâmtoare și presiune, precum și la decuplarea psihodinamicii) este reprezentat de **luarea de atitudine**. Omul nu reușește (preponderent de frică) să ia atitudine față de sine însuși. Aceasta ar putea avea loc de ex. sub forma unui dialog interior: „Asta și asta este important pentru mine. Dacă asta și asta nu merge, atunci voi face așa, iar dacă pierd îmi rămâne doar posibilitatea să...ș.a.m.d.” O atitudine interioară față de sine însuși și față de modul în care se comportă, conferă persoanei fermitate (soliditate), o „sobrietate interioară”, fundamentează valoarea ei de sine. Dacă această recunoaștere și faptul de a fi văzut de către sine însuși lipsește, se instalează tendința de a fi în centrul atenției și de a căuta recunoaștere.

Un al treilea aspect al faptului de a fi persoană este aptitudinea de **a-fi-de-partea-ta** și de **a-te-delimita** de ceea ce în mod autocritic este văzut ca nepotrivit pentru sine.

Aceasta face posibilă și rezistarea la delimitarea vizavi de ceilalți. Dacă această activitate interioară lipsește, atunci totul are acces la propriul Eu și se poate ajunge la strâmtoare: atât prin intermediul altor oameni cât și prin sine însuși cu dorințele și trebuințele sale. Astfel se poate ajunge la o presiune în deschiderea dintre Eu (autentic) și „celălalt” ne pus la distanță.

Toate cele trei procese de edificare a personalității respectiv ale faptului de a fi persoană au foarte mult de a face cu *a-putea-fi*, atât în fața sa cât și în fața celorlalți, și aduc prin aceasta conținuturile 1.MF ca subteme în planul persoanei (3.MF). De aceea și în Fig.1 deasupra coloanei din stânga este menționată 1.MF.

Următorul aspect al faptului de a fi persoană se raportează în mod preponderent de latura legată de a **2.MF** (conținuturi centrale: sentimente și relații) a psihopatologiei și psihopatogenezei isteriei. În vulnerabilitatea ei persoana este sensibilizată pentru **violență**. Suferința se grupează în jurul **relației** (Fig.1 coloana din mijloc). Relațiile exterioare distructive și vătămătoare, simțirea blocată și sentimentele împovărătoare, lipsa de atenție pentru valorile personale precum: rușinea, demnitatea, autonomia, valoarea de sine, un comportament dăunător și pe mai departe vătămător față de sine însuși conduce la o *dezintegrarea relației interioare*, la un a-nu-mai-putea-suporta *propria apropiere*. Această apropiere rănită împreună cu sentimentele rănite vor fi trăite psihic ca și groaznice (artistic atât de bine surprinse în Faust, unde Gretchen în nenorocirea ei mai poate doar îngâna: „Heinrich mi-e groază de tine!”). Otrăvirea apropierii generează *greață (dezgust, scârbă)*.

Ultimele două puncte descriu însușiri ale persoanei ce sunt legate preponderent de a **3.MF** (conținuturi centrale: a fi tu însuși, a fi persoană în spațiul public) și care în cadrul suferinței isterice au de a face cu singurătatea și părăsirea precum și cu golul interior (vezi Fig.1 coloana din dreapta). Astfel de sentimente se instalează atunci când persoana nu poate găsi ceea ce-i este **propriu** și nu poate institui aceasta în lume (ceea ce corespunde planului existențial). Atunci omul începe să trăiască prin ceilalți și devine datorită pierderii de sine incapabil de **întâlnire**. Lipsesc pentru aceasta simțirea omenească pentru sine ca și pentru ceilalți, o perspectivă deschisă asupra sa prin ochii celorlalți precum și reflectarea critică asupra sa însăși. Golul te face nemulțumit, pierdut, sugestiv etc.

Iar acum trecerea în revistă a proceselor personale ce nu sunt uzitate în totalitate în isterie. Ele sunt deja menționate într-o formă prescurtată în Fig.1. În capitolul următor le vom descrie mai în detaliu.

Analiza Existentiala

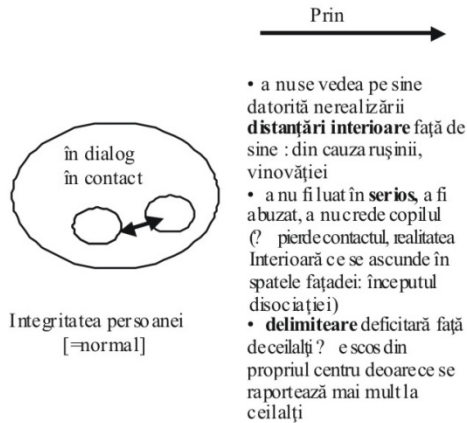

Psihopatogeneza isteriei în plan existențial (rezumat)

1) *Persoana ca: a fi „, în contact și în dialog cu sine ”:*

în isterie : **apropierea** de sine însuși **nu este păstată**: în centru apare o „groază”? el nu „se are” pe sine, nu se pune față în față cu sine însuși iar prin aceasta nu va fi văzut de către ceilalți.

Persoana în
dialog interior

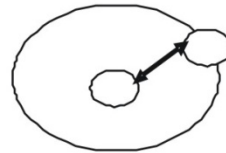

Prin

Persoana ce
nu e văzută

? devine **excentrică**

- nu a învățat să se **prețuiască** pe sine
- apropierea **doare**
- a nu putea simți în **amortire**

duce la:

îndepărtarea de sine
(care se răsfrânge în distanțarea exterioară)

A trăii „**la graniță**”
(un ochi orientat la efectul asupra *celorlalți* iar celălalt la propriul mod de apariție = Așa cum vrea el să apară.)

Lipsește „interlocutorul interior” —? **a se pierde pe sine**

Prin acest a fi dat la o parte din propriul centru, prin comportamentul deficitar „eu cu mine” ?

mod de a trăi și comportament:

- ? superficializare
- gol interior
- lipsa de sentimente (nesimțire)
- distanțare
- tulburări disociative fizice (corporale)

2) *Persoana ca: cel ce se pune față în față cu sine și se apreciază*

în isterie nu există o **luare de atitudine** față de sine ? lipsește o adevărată, veritabilă apreciere față de sine (MF3)

- ? Strădania de a fi în centrul atenției, pentru a primi recunoaștere, certificare, laudă, pentru a primi astfel un răspuns pe care nu și-l poate da singur.

3) *Persoana ca a se raporta la ceea ce-i este propriu, a se delimita de ceilalți și a se angaja pentru sine*

în isterie nu se trag **granițe** și nu se respectă granițele

- ? lipsă de apărare, suprasolicitare, exagerare în activitate, strâmtoare, presiune (simptomul ultimului moment)

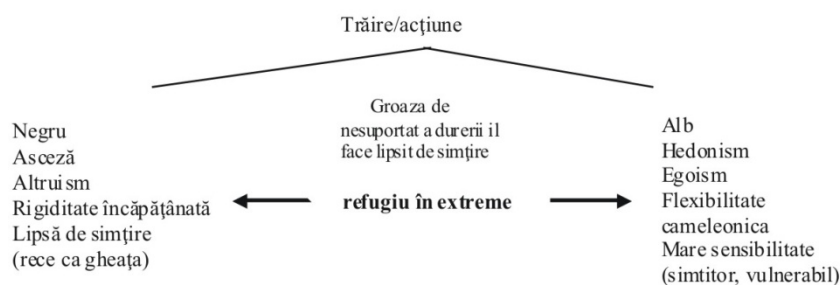
—1.MF

Analiza Existențială

4) *Persoana ca vulnerabilitate în integritate și intimitate:*

în isterie: lezările: **dureri** neintegrate și violarea granițelor rușinii, demnității, autonomiei, a nu fi băgat în seamă,, a fi trecut cu vederea

El nu poate aduce extremele la un loc (nu poate apropia extremele), deoarece la mijloc doare, acolo unde este durerea persoanei: care se situează în raportarea la sine în condițiile pierderii de sine.

? Sensibilitate pentru *violență* (îl doare foarte tare și abia dacă poate suporta chiar și să o vadă)

Lipsa de simțire pentru sine rămâne prezentă, deoarece viața va fi trăită doar în *extreme* și nu poate fi menținută în propriul centru

Atunci când persoana isterică se apropie de centrul ei „plin de groază” se instalează sentimentalismul iar mai apoi scârbă (greață).

5) *Persoana ca primordialitate în propriu (până adânc la conștiință)*

În isterie: **propriul** nu este descoperit nu este descoperit (exprimat/trăit, a nu se raporta permanent la propriu: atunci când trăiești prin intermediul celorlalți a fi tu însuși va fi nimic. Sensul intimității - secretul ei, intenția ei - este ca în profunzimea întâlnirii să fii schimbat și dăruit - învăluit protector de rușine (de ex. intimitatea sexualității) = a trăi unul pentru celălalt.

? Singurătate (interioară), gol existențial, sugestibilitate, naivitate (a fi tu însuși nu este expus vieții și rămâne copilăros și lipsit de experiență). Dorința ține loc de voință (vrete).

6) *Persoana ca ființă socială:*

în isterie: o nereușită separare față de ceilalți, cu **societatea**, absența întâlnirilor veritabile.

? părăsire, singurătate cu reacții precum manipularea, a face presiuni, a șantaja respectiv a seduce, a testa relațiile; egocentricitate; frica de a (nu) fi văzut.

9. Aptitudinile deosebite ale omului isteric

Personalitatea cu tendințe isterice zugrăvită la început și care în felul acesta este sensibilizată la temele și aspectele de viață (strămtoare/presiune, violență, singurătate) legate de isterie precum și la tema de fond, aceea de a-nu-fi/fost-văzut, întrunește anumite aptitudini ieșite din comun, aptitudini care constituie o valoare atât pentru individ cât și pentru comunitate. Datorită faptului că tabloul isteriei este perceput aproape de toată lumea doar ca un stigmat și este taxat în public prin a-nu-

fi-luat-în-serios, vom încerca să prezentăm aici în încheiere câte ceva despre finețea, subtilitatea și aptitudinile specifice ale acestor oameni. – Se înțelege desigur, că odată cu agravarea tulburării aceste aptitudini vor fi distorsionate sau blocate, ele ne mai putând fi exercitate cu folos și cu sens.

a) **Efectul** pe care îl produce istericul: amabil, drăguț, șarmant, vioi, are strălucire, drăgălășenie, poate fi seducător. Atunci când intră în rezonanță el poate avea un efect absolut înviorător și de îmborsărire prin felul său scilipitor și spumos de a fi, prin multilateralitatea sa, bogăția sa de idei și schimbările sale surprinzătoare. În forma extremă el poate fi resimțit ca tăindu-ți respirația și amețitor, spiritual, amuzant și inventiv.

b) **Relațiile**: este bucuros de contacte, apropiat, știe să se vândă bine, știe să se prezinte, te motivează, te încurajează, e pozitiv. Se dă drept „ușor de mulțumit”, așa cum dese ori ei înșiși o spun (= fără complicații, nu face probleme). Dese ori o bună comportare cu copiii mici.

c) **Comportament**: flexibil, abil, descurcăreț, dibaci, știe de toate, săritor, prevenitor iar prin aceasta dispus să ajute (expresie tipică: „las' că fac eu”, „nici o problemă”). Un punct forte sunt elanul, impetuositatea și tenacitatea, finalitatea și perseverența (ceea ce basculând în negativ devine penetrantă). Este universal, ceea ce înseamnă că le știe pe toate mai bine: se pricepe la toate și își dă cu părerea despre orice (dar prin aceasta diletant; fiind pretutindeni acasă – nu este nicăieri cu adevărat). Este un bun începător, deschizător de drumuri (aici este cuprinsă infantilitatea, rapiditatea și ușurința de a începe ceva). Poate avea idei bune, poate impulsiona și declanșa inițiative – dar mai apoi munca concretă trebuie să o facă alții. De aici pericolul haosului: atunci când începe prea multe lucruri concomitent sau când nimeni nu face treaba în locul său. Nepăsător în relație, el se poate despărți ușor. Domină o ușurătate, un a fi deschis.

d) Simț pentru creație, pentru estetic, **simț pentru formă** (= cea exterioară). Datorită acestei capacități creatoare, oamenii cu trăsături isterice pot foarte bine să-i **organizeze** și să-i conducă pe ceilalți (cel mai puțin pe ei înșiși). Sunt capabili de o privire de ansamblu, sesizează esența. Ceea ce-i ajută în organizare este înțelegerea rapidă, orientarea imediată spre scop fără mari frământări interioare, un **fler (simț)** extrem de ascuțit și o mare încredere în propriile capacități. Ei observă foarte devreme „cum bate vântul” – fapt important în anumite profesii (creator de modă!). Simțirea este însă orientată doar spre exterior ca și cum „cota parte de simțire” interioară ar fi pliată tot spre în afară, iar prin aceasta simțirea s-ar dubla. El

știe și are mai repede informații despre celălalt (și despre terapeut!) decât despre sine. Simțul estetic este dese ori foarte pronunțat dar mai mult pentru **formă** decât pentru conținut. Ei știu de exemplu să împacheteze minunat, să se îmbrace, să aranjeze locuința: totul e șic (= cuvânt tipic) și elegant.

Această latură isterică este latura *voinței demiurgice modelatoare* a omului, latura sa inovatoare, creativă, abilă.

Profesiile potrivite sunt cele **publice**: actor, politician, manager, poziții de conducere, coach, trainer de management; alte activități de **creație** (nu obligatoriu artistice): industria modei, în manej la circ, decorațiuni, arhitectură.

Există o înclinație spre **idealism**: ei ar îmbunătăți cu plăcere lumea, sprijină dezvoltarea, ca și prelați îmbrățișează cu plăcere misionariatul.

Profesii care *nu se potrivesc*: a efectua în mod constant și în detaliu un lucru fără ca acesta să producă un ecou deosebit în public: bibliotecar, funcționar, matematician, statistician, angajat, agricultor...

Atunci când ne întrebăm: ce ne-ar *place nouă* să avem din toate aceste aptitudini, vom descoperi, precum cu ajutorul unui *detector*, „vinele de apă ascunse”. Atunci când ne spunem de ex.: da, mi-ar place mai multă abilitate și rapiditate – atunci asta ar putea însemna că avem pe acest palier predispoziții și aptitudini ce nu au fost dezvoltate. – Deoarece în cazul în care ne-am dezvoltat complet pe un anume sector avem mai degrabă sentimentul: „nu, rapiditatea mea este cea corectă, măsura flexibilității este potrivită pentru mine. Mai mult din acestea ar aduce cu sine doar mai multe părți întunecate.”

În felul acesta isteria se vedește a fi o *mare capacitate a omului* de a ține cu multă dibăcie la distanță de sine durerea de neînvins, pentru ca gingașul și sensibilul pol interior al persoanei să nu mai fie rănit în continuare. Aici sunt puse în joc aptitudini, pline de viață și spirit, care în ultimă instanță reprezintă o mare forță în structurarea, modelarea vieții. Este o latură eliberatoare a faptului de a fi om, care încearcă să depășească celălalt pol al durerii și al rănirii din viață. Dacă această necesitate va fi înțeleasă ca un mesaj și va fi întâmpinată cu această înțelegere rămânând concentrați în noi înșine, atunci se poate ajunge la eliberarea autentică.

Bibliografie

Benesch H. (1981) Wörterbuch zur Klinischen Psychologie. München: Kösel, Bd.1
 Freud S. (1896) Zur Ätiologie der Hysterie. In Studienausgabe Bd. VI.
 Frankfurt/Main: Fischer, 51-81

- Freud S. (1909) Allgemeines über den hysterischen Anfall. In Studienausgabe Bd. VI. Frankfurt/Main: Fischer, 197-203
- Kapfhammer H.P. (2000) Dissoziative Störungen und Konversionsstörungen. In Helmchen H., Henn F., Lauter H., Sartorius N. (Hrsg.) Erlebens – und Verhaltensstörungen, Abhängigkeit und Suizid. Psychiatrie der Gegenwart, Bd.6. Berlin: Springer, 149-186, 4°
- ICD-10 (1991) Internationale Klassifikation psychischer Störungen, Kap. V (F) Bern: Huber
- Kluge F. (1975) Etymologisches Wörterbuch. Berlin: de Gruyter
- Jaspers K. (1973) Allgemeine Psychopathologie. Berlin: Springer
- Längle A. (1993) Glossar zu Emotionbegriffen. In Längle A. (Hrsg.) Wertbegegnung. Phänomene und methodische Zugänge. Tagungsbericht der GLE 7, 1†2. Wien: GLE-Verlag, 161-173
- Längle A. (1998) Verständnis und Therapie der Psychodynamik in der Existenzanalyse. In Existenzanalyse 15, 1, 16-27
- Längle A. (1999) Die existentielle Motivation der Person. In Existenzanalyse 16, 3, 18-29
- Längle A. (2002) Die Grundmotivationen menschlicher Existenz als Wirkstruktur existenzanalytischer Psychotherapie
- Mentzos S. (1997) Hysterie. Zur Psychodynamik unbewußter Inszenierungen. Frankfurt/Main: Fischer
- Michel E. (1979) Zur anthropologischen Deutung der Hysterie. In Sborowitz A. Hrsg) Der leidende Mensch. Personale Psychotherapie in anthropologischer Sicht. Darmstadt: Wiss. Buchgemeinschaft, 310-326.

Adresa autorului:

Dr.med.Dr.phil.Alfried Längle

Ed. Sueß-Gasse 10

A – 1150 Wien

e-mail: alfried.laengle@existenzanalyse.org

Articol apărut sub titlul: **Das Bild der Hysterie in der Existenzanalyse – Psychopathologie, Psychopathogenese und existentielle Dynamik** în: *Hysterie*. Wien: Facultas, 2002, 35-57.

Traducere din limba germană: **Cristian Furnică**

